

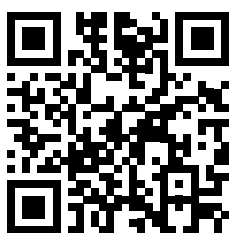

KAHRAMANMARAS DEPREMLERİNDE İNSAN HAKLARI İHLALLERİ

ÖN RAPORU

2023

**KAHRAMANMARAŞ
DEPREMLERİNDE
İNSAN HAKLARI
İHLALLERİ**

ÖN RAPORU

2023

ADVOCATES OF SILENCED TURKEY

AST, 501(c)(3) vergi muafiyetine sahip, kâr amacı gütmeyen,
ABD'nin New Jersey eyaleti merkezli, yalnızca insan haklarını ve medeni
hakları savunmaya yönelik bir hayır kurumu ve eğitim kuruluşudur.

EIN : 83-1568246

POSTA ADRESİ

Advocates of Silenced Turkey
P.O. Box 2399
Wayne, NJ 07474-2399

İLETİŞİM

✉ help@silencedturkey.org

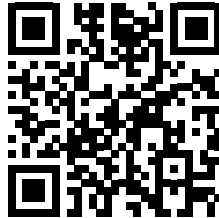
WEB VE SOSYAL MEDYA

www.silencedturkey.org

🐦 [silencedturkey](https://twitter.com/silencedturkey)

📘 facebook.com/silencedturkey

📺 youtube.com/advocatesofsilencedturkey

İÇİNDEKİLER

Giriş	6
Kahramanmaraş Depremleri Hakkında Genel Bilgiler	8
Afet koşullarında devletin yükümlülükleri	8
Kahramanmaraş depremlerinde yaşanan ihmaller	9
Deprem bölgesinde insan hakları ihlallerine yol açan uygulamalar	11
Deprem bölgesinde insan hakları ihlalleri	17
Yaşam Hakkı ihlali	18
Ayrımcılık ve eşitlik hakkı ihlali	21
Bilgi edinme ve haberleşme hakkı ihlali	23
Düşünce ve ifade özgürlüğü hakkı ihlalleri	23
Eğitim hakkı ihlalleri	24
Sağlık hakkının ihlali	25
Özel hayatın gizliliği hakkı	25
Konut ve barınma hakkının ihlali	26
Sonuç	27

GİRİŞ

Türkiye, dünyanın en aktif deprem kuşaklarından birisi üzerinde bulunmaktadır. Yakın tarih incelendiğinde, büyük depremler olarak 1939 Erzincan, 1941 Van-Erciş, 1946 Varto, 1967 Adapazarı, 1971 Bingöl, 1976 Denizli, 1992 Erzincan, 1995 Dinar, 1998 Ceyhan ve 1999 Marmara ve Düzce, 2003 Bingöl, 2011 Van, 2020 Elazığ ve 2021 İzmir depremleri kaydedilmiştir. Türkiye’de depremlere yönelik bir hazırlık ve planlama yapılması amacıyla, 1945 (Yersarsıntısı Bölgeleri Haritası), 1947, 1963 (Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası), 1972, 1996 ve 2019 (Türkiye Deprem Tehlike Haritası) yıllarında deprem bölgeleri haritaları hazırlanmış ve geliştirilerek 6 kez güncellenmiştir. Bu kapsamda, bölgesel çalışmalar yapılmış ve örneğin 2020 yılında AFAD tarafından hazırlanan Kahramanmaraş İl Afet Riski Azaltma Planı ile depreme yönelik bir hazırlık öngörüsü geliştirilmiştir.

Yakın geçmişte yaşanan depremler ve oldukça geniş olan bilgi havuzunun varlığı düşünüldüğünde, devlet aygıtını işler kılan kurum ve kuruluşların deprem gerçeğini bilmemesi ve sorumluluk yüklenmesi mümkün değildir. Siyasi otoritenin elinde bulunan kamu gücü ile kontrolündeki kurumların geçmiş depremlerden ders alarak, strateji belirlemesi, zararı önleyici tedbirler alması ve etkin bir afet planlamasına sahip olması en doğal beklentidir.

Kahramanmaraş depremleri sonrası yaşanan kaos ortamı ne yazık ki, kamu gücünü kullanan irade sahiplerinin afet öncesi hazırlıklarının yetersiz, afet anında kriz yönetme becerilerinin zayıf, afet sonrası organize olma ve koordine etme yeteneklerinin tamamen başarısız olduğunu gün yüzüne çıkarmıştır.

Afet yönetimi kapsamında son 10 yılda kamu kaynaklarının ve kontrolünün tek elde toplandığı ve sivil inisiyatiflerin çalışma alanlarının kısıtlandığı bilinmektedir. Yönetim erkine hükmedenlerin konu uzmanlarınca üretilen bilimsel araştırma ve raporları, farklı platformlarda dile getirilen öneri ve afet senaryolarının hiçbirini dikkate almadıkları, aksine bunları kendilerine yönelik bir tehdit ve düşmanlık olarak niteledikleri görülmektedir.

AFAD tarafından Kahramanmaraş depremine yönelik yapılan hazırlıkların ve planların algıyı yönetmekten başka bir işlevinin olmadığı görülmüştür. Ardı ardına gerçekleşen iki büyük deprem ile kamu gücünü kullanan hükümet; krizi yönetme becerisinin kalmadığından kontrolü kaybetmiş, hantal yapısını koruma refleksi göstererek toplumla karşı karşıya gelmiş ve yaşanan deprem sonrası kaosu yönetemeyerek büyük bir felakete dönüştürmüştür. Afet bölgelerinde ortaya çıkan kaotik ortamın yönetilememesi halinde hak ihlallerinin hızla arttığı bilimsel bir gerçektir. Bu durum, beklendiği gibi Kahramanmaraş depremleri sonrasında da yaşandığı görülmektedir. Kahramanmaraş depremlerini siyasi otorite tarafından “Asrın felaketi” olarak isimlendirilerek kurumsal yükümlülüklerin ve sorumlulukların küçültülmesi ve ortaya çıkan otorite ve kontrol boşluğunun gizlenmesi için çaba sarf ederek deprem bölgesinde yaşanan hak ihlallerinin boyutunun gözlerden uzak tutulması olanaklı görülmemektedir.

“Kahramanmaraş Depremlerinde Yaşanan İnsan Hakları İhlalleri Ön Raporu”nun amacı, özellikle 15 Temmuz 2016 sonrası OHAL süreci ile Türkiye’de gelişen tek adam rejimi ile artarak devam eden insan hakları ihlallerinin 6 Şubat 2023 tarihinden sonra deprem bölgesinde yaşanan elim boyutunu ortaya koymaktır. Ayrıca, bölgede ortaya çıkan fiziksel, sosyal ve ekonomik yıkımı, insan hakları ihlalleri çerçevesinde ele alarak tarihe kaydetmektir.

KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Türkiye’de 6 Şubat 2023’te saat 04.17’de Kahramanmaraş **Pazarcık merkezli 7.7 Mw** ve saat 13.24’te Kahramanmaraş **Elbistan merkezli 7,6 Mw** şiddetinde olmak üzere 9 saat arayla iki büyük deprem meydana gelmiştir. Art arda yaşanan iki deprem Kahramanmaraş başta olmak üzere Hatay, Malatya, Adıyaman, Diyarbakır, Şanlıurfa, Gaziantep, Osmaniye, Adana ve Kilis’te yıkıma neden olmuştur. Yaşanan depremler Elâzığ, Niğde ve Kayseri’de ise can kaybı olmamakla birlikte binalarda hasara neden olmuştur. **Depremlerden yaklaşık 13,421.699 kişi** etkilenirken, 01 Mart 2023 itibariyle toplam **45.089 kişi hayatını kaybetmiş, 1.971.589 depremzede ise diğer illere tahliye edilmiştir**. Diğer yandan, bu illerde 1.738.884 Suriyeli sığınmacı yaşamış, bunlara ilişkin olarak depremden sonraki durumlarına yönelik ayrıntılı bir veri bulunmamaktadır.

AFET KOŞULLARINDA DEVLETİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Bir afet halinde müdahale için “afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak hizmet grupları ve koordinasyon birimlerine ait rolleri ve sorumlulukları tanımlamak, afet öncesi, sırası ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel prensiplerinin” işler hale getirilmesi “Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)” çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

Devletin insan haklarına dair sorumlulukları, saygı gösterme, koruma ve yerine getirme/uygulama yükümlülüğü olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda devletin idari örgütlenmesi doğrultusunda, merkezden yönetim ve yerinden yönetim kuruluşlarının, kamu gücü kullanan makamlar olarak ve hakların yatay etkisi kapsamında üçüncü kişilerin, temel hak ve özgürlükler alanında sorumlulukları söz konusudur (Dalkılıç ve ark., 2023).

Deprem haritalarının varlığı deprem riskinin öngörülebilir bir afet olduğu anlamına gelmektedir. Öngörülebilir bir depreme karşı zararın ortadan kaldırılması yanı sıra önlemler alınması idarenin bir hizmet yükümlülüğüdür (Bucaktepe, 2013).

7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunun ilk maddesine göre “Deprem (Yer sarsıntısı), yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ, tasman ve benzeri afetlerde; yapıları ve kamu tesisleri genel hayata etkili olacak derecede zarar gören veya görmesi muhtemel olan yerlerde alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlar hakkında bu kanun hükümleri uygulanır.” denilerek bakanlıklar, belediyeler, mülki idari amirlerden oluşan tüm kamu paydaşlarına afet durumunda görev ve sorumluluklar yüklemiştir (R.G., 1959). Dolayısıyla, deprem öncesi, anında ve sonrasında yapılacak tüm faaliyetler ilgili kuruluşlar ve oluşturulacak organizasyonlar bu kanun ve ilgili diğer yönetmelikler kapsamında ayrıntılı olarak belirlenmiştir.

KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERİNDE YAŞANAN İHMALLER

Kahramanmaraş depremleri büyüklüklerinin yanı sıra, hem mesafe hem de süre olarak birbirine oluş yakınlığı bakımında tarihte az görülen nitelikteki iki depremdir. Nitekim, hükümet yetkilileri depremleri “yüzyılın felaketi” ve “asrın felaketi” olarak kamuoyuna ilan etmişlerdir.

Depremi ilk saatlerinden itibaren süreç detaylı olarak incelendiğinde, ihmal kaynaklarını 3 bölümde irdelemek mümkündür; deprem öncesi ve deprem anı ve deprem sonrası. Deprem öncesi risk yönetimi çerçevesinde risk azaltma ve hazırlık çalışmalarının yürütülmesi gerekirken, kamu gücünün yerleşim yerlerine ilişkin şehir planlaması, kentleşme, binalara yönelik yapı denetim, izin, ruhsat ve kontroller, eğitim vb. konularda uzun yıllara dayalı birçok ihmalinin bulunduğu, hatta imar affı gibi kaçak yapılaşmayı teşvik edici uygulamalara imza attığı görülmektedir. Nitekim, bölgede AFAD, belediye, hastane, itfaiye başta olmak üzere birçok kamu binasının yıkılmış olmasına bakarak ilgili kurumların ve yetkililerin asli görevlerindeki ihmallerinin boyutunu anlamak mümkün hale gelmektedir.

Deprem sonrası kriz yönetimi çerçevesinde müdahale ve iyileştirme çalışmalarının yürütülmesi gerekirken, görev ve sorumlulukları kapsamında sıralı amir izinleri dışına çıkma konusunda irade ortaya koyamayacak düzeyde bir liyakatsizlik, yetkisizlik ve beceriksizlik ortaya koyulmuştur. Bu durum, otoriterleşmenin getirdiği tek adam rejiminin ortaya çıkardığı bir yönetimsizlik halinin ağır bir bedel ile ödenmesi olarak değerlendirilmektedir.

Deprem sonrası AFAD saat 05.45'te TAMP kapsamında depremin seviyesini 4. seviye olarak ilan etmiştir. Bu boyuttaki afetın sonuçları ile baş edilmesi için ulusal ve uluslararası bir seferberlik ilanı ile müdahale edilmesi gerekirken karar vericilerin inisiyatif almadığı ve ihmallerin binlerce can kaybının yaşanmasına neden olduğu görülmektedir. Asli görevi afet ve acil durumlarda can ve mal kurtarma, sağlık, iaşe, ibate, güvenlik, mal ve çevre koruma, sosyal ve psikolojik destek hizmetlerinin verilmesine yönelik çalışmaları yürütmek olan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD); kanunlarla tanımlanmış görev ve sorumluluklarını yerine getirememiş hazırlıksız, beceriksiz ve yetersiz kalarak başarısız olmuştur. Hükümetin söylemleri çerçevesinde AFAD'ın arama kurtarma çalışmalarında yetersiz kalacağını yetkililerin bilmemesi ve öngörmemesi mümkün değildir. Buna rağmen, siyasi irade tarafından gerekli koordinasyon sağlanamamış, disiplinli askeri birlikler harekete geçirilememiş, sahra hastaneleri kurulamamış, çadır kentlerin kurulumunda geç kalınmış, her türlü yardım taleplerine zamanında ve olumlu cevap verilememiş, hatta reddedilmiş, gelen arama kurtarma ekipleri ve insani yardımlar koordine edilememiş ve enkaz altındaki binlerce canın kurtarılmayı beklerken soğuktan donarak kaybedilmesine seyirci kalınmıştır.

Hükümet ve bağlı idari kuruluşlar sorumluluk ve yükümlülüklerini yerine getirmeyerek birçok hak ihlalinin yaşanmasına neden olmuşlardır. Bu durum hükümet yetkilileri olmak üzere tüm sorumlu kurum ve kuruluşların birlikte gerçekleştirdikleri seri ihmaller zincirinin felakete dönüşen bir eseridir.

Depremlerde yaşanan ihmallerin kamu gücüne sahip olan siyasi ve idari yapı paydaşlarına hukuki anlamda "siyasi sorumluluk", "cezai sorumluluk" ve "mali (hukuki) sorumluluk" yüklediği ortadadır. Diğer yandan, idari hukuk kapsamında kamu tarafından verilen hizmetlerin "hiç işlememesi", "geç işlemesi" veya "kötü işlemesi" hizmet kusuru olarak değerlendirilmekte idarenin ortaya çıkan zararı tazmin etmesi gerekmektedir.

Hükümet ve idarenin sorumluluk alanında yer alan risk afet yönetimi kapsamında depreme ilişkin veri ve istatistikleri göz önüne alarak tüm planlamaları yapması bir sorumluluk alanı oluştururken, olası bir depremde mal ve can kayıplarında yönetim zaafının ve ihmallerin sonuçlarını üstlenmesi bir yükümlülük alanını oluşturmaktadır.

Bu kapsamda, deprem öncesi, anında ve sonrasında ortaya çıkan sorumluluk ve yükümlülüklerin kaynağı ihmallerin sonucu deprem bölgesinde doğrudan veya dolaylı olarak çok farklı kategorilerde insan hakları ihlallerinin oluşmasına ya da var olanların derinleşerek daha ağır sonuçlar doğurmasına neden olmuştur.

DEPREM BÖLGESİNDE İNSAN HAKLARI İHLALLERİNE YOL AÇAN UYGULAMALAR

Depremi ilk saatlerde 4. seviye olarak ilan edilmesine ve 9 saat sonra aynı büyüklükte ve yakın bir noktada yeni bir deprem olmasına rağmen, AFAD başta olmak üzere kamu gücünü kullanan tüm paydaşların koordinasyon eksikliği ve organizasyonu sağlamada yetersiz kaldıkları görülmüştür.

Depremi yaşadığı illerde arama kurtarma çalışmalarının ilk 2-3 gün boyunca organize olmaktan oldukça uzak ve alet ekipman varlığından çoğunlukla yoksun bir şekilde bölge halkı ve gönüllülerin çabaları ile yürütüldüğü görülmektedir. Kırsal bölgelerde ise arama kurtarma çalışmalarının çok daha geç başladığı hatta hiç yapılamadığı köylerin var olduğu bilinmektedir.

Deprem bölgesinde müdahalenin geç kalmasının temel nedenlerinden birisi olan ulaşım yollarında tespitinde güçlükler yaşanmış ve hasarın giderilerek ana yolların açılması için zamanında ve yeterli bir müdahale yapılamamıştır. Birçok il merkezine dahi yardım gönüllüleri kendi imkanları ile ulaşmaya çalışmışlardır.

Deprem sonrası çöken iletişim ve haberleşme depremin 5. günde bile halen sağlanamadığı belirlenmiştir. Depremi ilk günlerinde sosyal medya ağlarının bant genişliği keyfi olarak azaltılmış, özellikle göçük altındaki depremzedelerin konum ve bilgi paylaşımları engellenmiş, kendilerine canlı bir şekilde ulaşma ihtimalleri ortadan kaldırılmıştır.

Arama kurtarma faaliyetlerinin verimli sürdürülmesi için elektrik ve aydınlatma başta olmak üzere afetten etkilenenler için enerji kaynağı, su ve temizlik ihtiyaçları karşılanamamıştır.

- ❑ Deprem bölgesindeki tüm illerde yeter sayıda askeri birlik olmasına rağmen, depremin ilk gününden harekete geçirilmeyerek, enkaz altında kalanların arama kurtarma çalışmaları ve güvenlik sağlamak için organizasyon yapısıyla disiplinli ve zor koşullara hazır büyük bir insan ve ekipman gücünün kullanımından yoksun bırakılmıştır.
- ❑ Farklı ülkelerden gelen veya yurtiçinden bölgeye ulaşan arama kurtarma amaçlı ekiplerin ve gönüllülerin AFAD kriz merkezleri tarafından koordinasyonu sağlanamamış, deprem bölgesine gelen birçok gönüllü gruplar saatlerce bekletilmiş, bazıları ise hiçbir arama kurtarma faaliyetine katılmadan ülkelerine geri dönmek zorunda bırakılmıştır.
- ❑ Toplanan yardımlar, AFAD'ın koordinasyon eksikliği nedeniyle ihtiyaç sahiplerine ulaştırılamamış, tırlardan rastgele sokaklara indirilmiş yığın halinde kontrolsüzce ortada bırakılmıştır. Diğer yandan, -20 dereceye ulaşan soğuk hava koşullarında yer yer yağmur altında barınma, ısınma, korunma, giyim ve iye bekleyen depremzedeler açlığa, soğuğa ve ölüme terk edilmiştir.
- ❑ Farklı raporlarda yapılan tespitlere ve bölgede aktif olan gönüllülerin gözlemlerine göre enkazların ancak %10'unda arama kurtarma çalışması yapılabildiği ifade edilmektedir. Bu durum enkaz altında kalan binlerce insanın soğuktan donarak veya zamanında ilk yardıma ulaşamadığı için ölüme neden olmuştur.
- ❑ Felaketin ardından 7 Şubat 2023 tarihinde Cumhurbaşkanı Erdoğan depremden etkilenen on ilde 3 ay süreyle olağanüstü hâl (OHAL) ilan etmiş ve bu karar 8 Şubat'ta yürürlüğe girmiştir. OHAL, 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun gibi Türkiye'de afet müdahalesine ilişkin diğer mevzuatın yürütmeye ve başkanlık sisteminin cumhurbaşkanına verdiği geniş ve denetlenemez yetkilere rağmen yürürlüğe girmiştir.

❑ Deprem öncesi yanlış politikalar ve alınmayan önlemler, deprem sonrası geciken ve yetersiz kalan arama-kurtarma ve ilk yardım çalışmaları insanların hayatlarına mal olmuştur. Depremden kurtulan insanlar için ise barınma, ısınma ve hijyen ortamının henüz giderilemediği, açlık, donma ve salgın hastalık riski altında soğuk koşullarda yaşam savaşı devam etmektedir. Nitekim, depremin 28. günü olmasına rağmen halen çadır, konteyner ve tuvalet-banyo talepleri gelmekte, birçok noktada ihtiyacın karşılanamadığı görülmektedir.

❑ Hayatını kaybedenlerden DNA örneği alınması, otopsi yapılması, kimlik tespiti yapılması gibi işlemler birçok yerde gerçekleştirilmemiştir. Depremde ölüm ve kayıp kişilere yönelik verilerin güvenli bir şekilde elde edilemediği ve özellikle kırsal kesimde yer alan yerleşim birimlerinden halen sağlıklı bilgilerin sağlanamadığı görülmektedir.

❑ Cenazelerin çıkarıldığı enkazın kayıt altına alınması, enkazlardan çıkartılması ve tutanak altına alınması, vücut bütünlüklerinin korunması, otopsi yapılması ve hukuki tespitlerin yapılarak defin işlemlerinin gerçekleştirilmesine yönelik prosedürlerin birçok noktada işler kılınmadığı, yaşamını yitirenler için kefen sağlanamadığı, dini vecibelerin yerine getirilemediği, toplu mezar yerlerine definlerin gerçekleştirildiği birçok olay kayıtlara geçmiştir.

❑ Arama kurtarma yapılan enkazların işaretlenmediği, yaşam belirtisi veya cenaze olan enkazların tespiti ve ekiplerin yönlendirmesinde koordine olunamadığı, bazı enkazlarda birden fazla kez arama bile yapıldığı bildirilmektedir. Bu durum, sahada kontrolün sağlanmadığı ve birçok enkazın kontrol edilmeden iş makinalarının o bölgede çalışmasına izin verilerek ölümlere neden olduğu anlamına gelmektedir.

❑ İlk yardım faaliyetlerinde bölgedeki birçok hastanenin yıkılmasında dolayı yaralıları müdahalede yetersizlikten dolayı can kayıplarının yaşandığı bildirilirken, gönüllü olarak yardımda bulunmak isteyen sağlık personellerine KHK'lı olduğu için hastanelerden uzaklaştırıldığı belirlenmiştir.

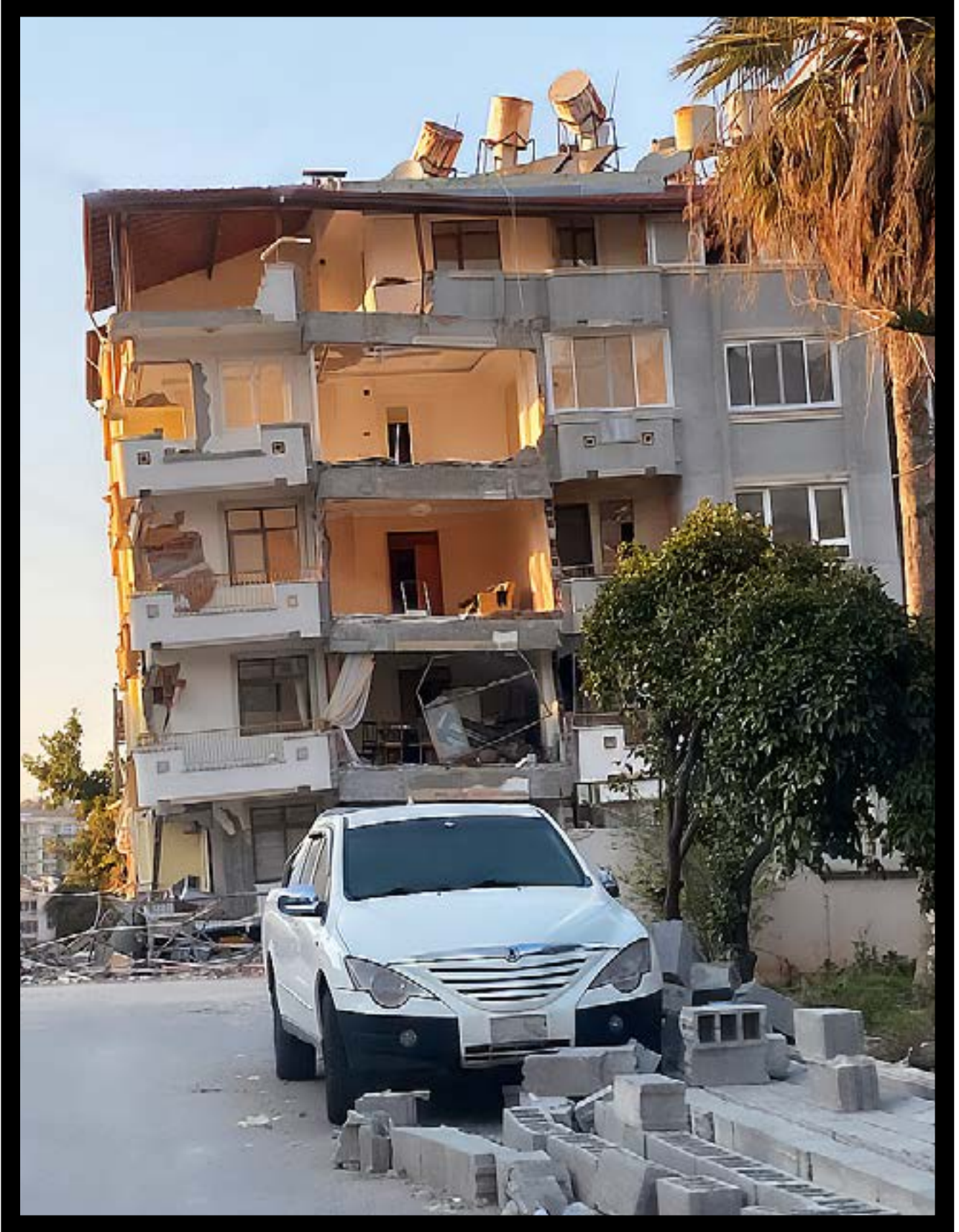
❑ Yıkılan ve yıkım kararı verilen binalara ilişkin delil niteliğindeki örnek alma, muhafaza ve kayıt alma işlemlerinde yetersiz kalınmış ve sorumlulara yönelik delillerin karartılması olanaklı hale getirilmiştir. Bu nedenle, hizmet kusuru işlenmiştir.

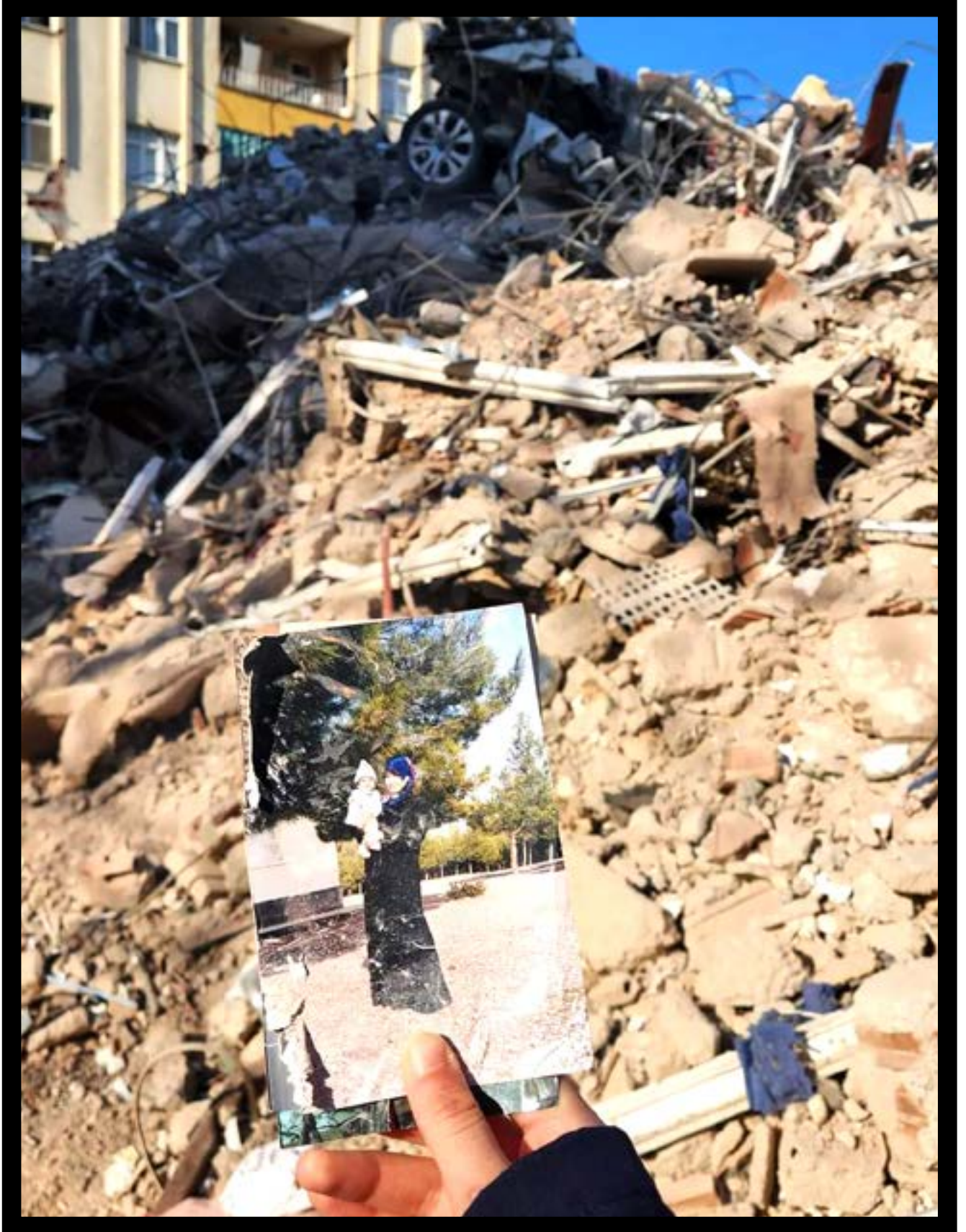
❑ KIZILAY tarafından depremzedelere ücretsiz olarak gönderilmesi ve dağıtılması gereken çadırları, deposunda tuttuğu ve bunları AHBAP ve TEB başta olmak üzere özel sektör kuruluşlarına sattığı belirlenmiştir. Çadırların bölgeye geç intikal ettirilmesi ve bekletilmesinde dolayı birçok depremzede ve yardım gönüllülerini donma tehlikesi riski ile baş başa bırakılmışlardır.

❑ Afet dönemlerinde hukuka olağan günlerden daha fazla ihtiyaç vardır. Kargaşa içinde suçun olağanlaşabileceği aşıkardır. Hızlı hareket edilmesi ve kontrolün sağlanması için elde var olan imkanların kullanılması gerekirken yapılmamış ve deprem bölgesinde birçok hırsızlık, yağma ve çocuk kaçırma gibi hak ihlallerine ortam sunulmuştur.

❑ Sosyal medyada insanların deprem sonrası yıkılan binalar, aksayan arama-kurtarma veya geciken yardımlardan kaynaklı öfke ve korkusunu yönlendirecek bir alan aradığı günlerde yağmacı adı altında başta mülteciler olmak üzere bazı kişiler hedef gösterilmiştir. Diğer yandan, şüpheli şahısların mahkemelerce adil yargılanması gerekirken, sivil/resmi kişilerce gözaltına alınması sırasında ya da gözaltı süresince işkence ve kötü muameleye maruz bırakılmışlardır.

❑ Güvenlik koşullarının yeterince sağlanamadığı bölgeler, dezavantajlı özellikleri nedeniyle risk altında kalan gruplar için zaten zor olan yaşam koşulları daha da sorunlu hale getirmektedir. Nitekim, Kahramanmaraş depremlerinde de oluşan kaos ortamında başta kadınlar, çocuklar, yerinden edilen kişiler, yaşlılar, engelliler, LGBTİ+'lar, azınlıklar ve ötekileştirilen diğer gruplar daha yoğun olmak üzere artan zorluklarla karşılaşmışlardır. Dezavantajlı durumları nedeniyle ayrımcılığa, saldırılara ve istismara uğramışlardır. Deprem alanında yaşanan hak ihlalleri incelendiğinde ötekileştirme kapsamında yer alan dezavantajlı gruplar olarak Kürtler, aleviler, romanlar, abdallar, mülteciler, diğer din mensubu azınlıklar ve KHK'lıların ön plana çıktığı görülmektedir.

DEPREM BÖLGESİNDE İNSAN HAKLARI İHLALLERİ

Yaşama hakkı (AİHS-Madde 2 ve Anayasa Madde 17/1), en temel hak olup, dokunulmaz ve mutlak kabul edilmekte, kısaca öldürülmeme hakkı olarak tanımlanmaktadır. Diğer haklar, ikincil haklar olup, tüm hakların kullanımı ve varlığı yaşama hakkına bağlı kabul edilmektedir.

Devletin insan hakları kapsamında yaşamı koruma yükümlülüğü deprem gibi afetler için de geçerlidir. Buna yönelik öncesi ve sonrasında tüm önlemleri alma sorumluluğundadır. Depreme ilişkin tespit edilen yaşama hakkı ihlalleri şunlardır;

Türkiye Cumhuriyeti kendi yasaları ve tarafı olduğu uluslararası sözleşmeler doğrultusunda bütün vatandaşlarının yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma, özgürlüğünü ve güvenliğini sağlama, bütün hak ve özgürlükleri cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi farklılıklarına gözetmeksizin sağlamak ve korumakla mükelleftir. Son yıllarda ülkede yaşanan gerileme ve tek adam rejimiyle birlikte, barınma, beslenme, eğitim, sağlık ve yaşam hakkı alanında artan insan hakları ihlalleri yaygınlaşmıştır. Buna bağlı olarak, Kahramanmaraş depremlerinin ardından deprem bölgesinde ve ülke genelinde birçok hak ihlali yaşanmıştır. Deprem öncesi yanlış politikalar ve alınmayan önlemler, deprem sonrası geciken ve yetersiz kalan arama-kurtarma ve ilk yardım çalışmaları insanların hayatlarına mal olmuştur. Diğer yandan, deprem koşullarında yaşanan hak ihlalleri sadece deprem bölgesi ile sınırlı kalmamış, tüm ülke genelinde gönüllü olarak yardım için çalışan birçok sivil inisiyatifi ve kitlesel olarak yurttaşları etkisi altına alacak sonuçları olmuştur. Depremde yaşam hakkı ile ayrımcılık ve eşitlik hakkı başta olmak üzere, bilgi edinme ve haberleşme hakkı, ifade ve düşünce özgürlüğü hakkı, eğitim hakkı, sağlık hakkı, özel hayatın gizliliği hakkı, konut ve barınma hakkı gibi birçok ihlal gerçekleşmiştir.

YAŞAM HAKKI İHLALİ

Yaşama hakkı (AİHS-Madde 2 ve Anayasa Madde 17/1), en temel hak olup, dokunulmaz ve mutlak kabul edilmekte, kısaca öldürülmeme hakkı olarak tanımlanmaktadır. Diğer haklar, ikincil haklar olup, tüm hakların kullanımı ve varlığı yaşama hakkına bağlı kabul edilmektedir.

Devletin insan hakları kapsamında yaşamı koruma yükümlülüğü deprem gibi afetler için de geçerlidir. Buna yönelik öncesi ve sonrasında tüm önlemleri alma sorumluluğundadır. Depreme ilişkin tespit edilen yaşama hakkı ihlalleri şunlardır;

- ❑ Deprem fay hattı üzerine kurulacak yerleşimlere izin verilmesi
- ❑ Devletin imar affı ile kaçak yapılaşmayı teşvik etmesi ve ekonomik gelir kaynağı olarak görmesi
- ❑ Denetim, kontrol ve ruhsatlandırma aşamalarından mevzuat dışı uygulamalara izin verilmesi

- ❑ Enkaz altında kalanların yardım çağrısı için kullandıkları sosyal medya ağlarının kısıtlanması
- ❑ Sosyal medya kısıtlaması ile enkaz altında kalanlar ve yardım çağrısında bulunan depremzedeler ile iletişimin engellenmesi
- ❑ Arama kurtarma ekiplerinin gelmemesi
- ❑ Arama kurtarma faaliyetlerinde geç ve yetersiz kalınması
- ❑ Termal kamera ile tespit yapılmasına rağmen arama kurtarma ekiplerinin yönlendirilmemesi
- ❑ Kayıtsızlık nedeniyle aynı enkazda birden fazla kez çalışma yapılması
- ❑ Yağmacı olarak nitelenen kişilere resmi/sivil kişilerce linç, işkence ve öldürmeye varan girişimlerin yapılması
- ❑ Barınma ve ısınma ihtiyacı giderilemediği için soğuk havada donmaların yaşanması
- ❑ Kurtarma faaliyetleri sonrası ilkyardım ihtiyacının zamanında karşılanamaması
- ❑ Yardım tırlarının deprem bölgesine girişlerinin koordine edilmemesi ve illerin dışında bekletilmesi
- ❑ Yaralıların sağlık hizmetine ulaşamaması
- ❑ Kronik rahatsızlıkları olanların ve yaralıların ilaç ve tıbbi malzemeye ulaşamaması
- ❑ Çadır verilmediğinden standart dışı koşullarında barınmak zorunda kalınması nedeniyle sobadan karbon monoksit zehirlenmesi

Diğer yandan, Anayasanın 17/3. maddesinde “Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz” şeklinde tanımlanmaktadır. İşkence ve kötü muamele yasağı, savaş koşullarında dahi istisnası olmayan bir haktır. Ayrıca işkence ve kötü muamele yasağı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nde 5. Maddesine göre “Hiç kimse işkence veya zalimane, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele ve cezaya tabi tutulamaz.” İşkence yasağı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 3. Maddesine göre, “Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.”

- ❑ Yağma şüphelilerine yönelik linç, darp edilme ve öldürme teşebbüsünde bulunulması
- ❑ Yağma şüphelilerine gözaltında işkence, darp ve öldürme teşebbüsünde bulunulması
- ❑ Sosyal medyadan insanları depremzedeyim diye suiistimal eden kişilerin darp edilmesi
- ❑ Yardım faaliyetinde bulunan gönüllülere işkence ve kötü muamelede bulunulması (Adıyaman)
- ❑ Depremi ilk günü özellikle enkaz altında insanlar yardım beklerken camilerde sela okutulması
- ❑ Depremde yakınları vefat eden KHK’lıların ailelerinin cenazelerine katılmaları engellenmesi

Mahkumların depremde yakınlarında haber alması engellenmesi

AYRIMCILIK VE EŞİTLİK HAKKI İHLALİ

Anayasanın 10. maddesine göre “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.” AİHS’de göre “bireylerin sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.”

- ❑ Depremzedelere yönelik ilan edilen TÜBİTAK bursunda KHK’lıların hariç tutulması
- ❑ KHK ile ihraç edilip işine iade edilen öğretmene toplu taziye mesajında yer verilmemesi
- ❑ Bedensel ve ortopedik engelliler, otizmliler, konuşma engellilerin, özel beslenmesi gerekenlerin ve onların bakımından sorumlu olanların dezavantajlı durumlarından dolayı yardımlardan yararlanamaması
- ❑ Memura eşinin KHKlı olması nedeniyle kredi verilmemesi (Adana)
- ❑ Çocuk, kadın, yaşlı ve hastaların savunmasız bırakılması
- ❑ Ailesinden ayrı düşmüş çocukların istismara uğraması
- ❑ Enkaz altında iken sela okutulmasının psikolojik yıkıma neden olması
- ❑ Yoksul ve azınlıkların yaşadığı bölgelere yardımların zengin bölgelere göre daha geç ulaşması
- ❑ Etnik kimlikleri farklı olan bazı köylere yardımların ve çadırların gönderilmemesi
- ❑ Depremde Cemevinde kurulan dayanışma merkezine kayyım atanması
- ❑ Muhalif dernek, vakıf, parti, belediye, sendika vb. örgütlerin yardım faaliyetlerine engel olunması

- ❑ Muhalif dernek, vakıf, parti, belediye, sendika vb. örgütlerin yardımlarına el koyulması
- ❑ Dayanışma merkezlerine kayyım atanması
- ❑ Kamu görevlilerince yardım karşılığı rüşvet istenmesi
- ❑ Yardım dağıtımında depremzedeleri rencide edici davranış ve söylemlerde bulunulması
- ❑ Dağıtılan yardım malzemelerinin tanımadıkları kişilerce depremzedelerin elinden alınması
- ❑ Bazı KHK'lıların AFAD tarafından gönüllü olma taleplerinin geri çevrilmesi
- ❑ Bazı KHK'lı sağlık görevlilerinin gönüllü yardım taleplerinin hastanelerde geri çevrilmesi

BİLGİ EDİNME VE HABERLEŞME HAKKI İHLALİ

Bilgi Edinme Hakkı 4982 sayılı Bilgi edinme Hakkı Kanunu ile güvence altına alınmıştır. Bilgi edinme hakkı, bireylerin kamu kurum ve kuruluşlarının görevlerinden dolayı sahip oldukları bilgilere erişim hakkıdır. Anayasanın 22 maddesine göre herkes haberleşme özgürlüğüne sahiptir.

- ❑ GSM şirketlerinin deprem bölgesinin bazı yerleşimlerinde günlerce iletişimi işler hale getirememesi
- ❑ Muhalif olduğu için bazı televizyonlara program durdurma cezası verilmesi

- ❑ Sosyal medya erişiminin kısıtlanması
- ❑ Ekşi Sözlük'e "erişim engeli" getirilmesi

DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ HAKKI İHLALLERİ

Tek adam rejimiyle neredeyse hiç kullanılmayan düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü Anayasanın 26. Maddesinde göre "Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsamaktadır.

- ❑ Gazetecilerin tutuklanması
- ❑ Bilim insanlarının görüşlerinden dolayı gözaltına alınması
- ❑ Sosyal medya uygulamalarını kısıtlamak ve sosyal medyada söz konusu gündemlere ilişkin paylaşımları incelemeye alınması
- ❑ İnternet sitesine ve sosyal medya hesabına mahkeme kararları ile erişim ve yayın yasağı getirilmesi

EĞİTİM HAKKI İHLALLERİ

Anayasanın 42. Maddesine ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2. Maddesine göre hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz.

- Depremzedelerin barınması için ülke genelinde öğrenci yurtlarının boşaltılması yoluyla, yükseköğretim faaliyetlerine müdahale edilmesi
- Deprem gerekçesi ile ülkedeki tüm okulların belirli süre ile tatil edilmesi
- Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin dezavantajlı konumlarının artması

SAĞLIK HAKKININ İHLALI

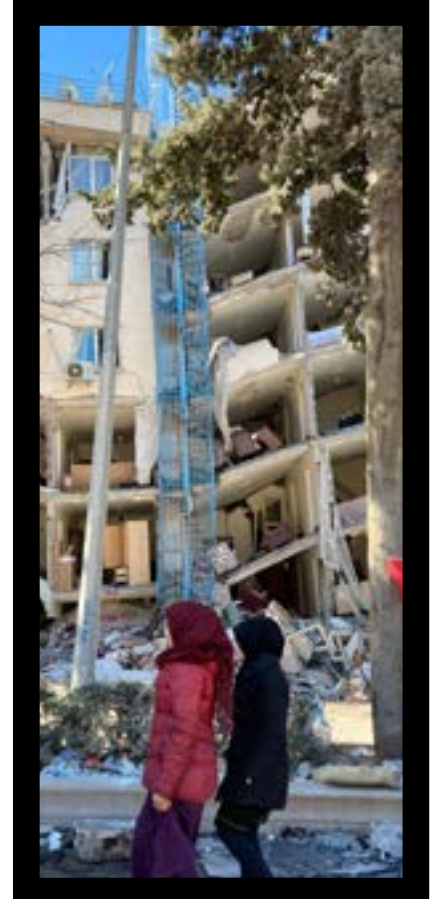
Anayasanın 56. Maddesine göre Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.

- ❑ Sağlık hizmetlerinin koordine edilmemesi
- ❑ Sağlık personeli yetersizliği
- ❑ Sahra hastanelerinin geç kurulması
- ❑ Yaralıları tıbbi müdahale gerektiren hastane koşullarının sağlanamaması
- ❑ İlaça erişimin sağlanamaması
- ❑ Kadınlar ve kız çocukları genellikle cinsel şiddet, insan tacirleri tarafından sömürü ve cinsel sağlık, üreme ve analık sağlığı hizmetlerine erişimin azalması
- ❑ Depremde zarar görmüş engelli bireylerin acil hizmetlere, tıbbi ve diğer imkanlara erişimi için kamu kurum ve kuruluşlarının yaptığı bilgilendirme ve duyuruların farklı engel türleri de gözeticilerle erişilebilir olmaması

ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİ HAKKI

Anayasanın 20. Maddesine göre herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. AİHS göre ise herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Depremlerin ardından özel hayatın gizliliği hakkı hem gazeteciler hem de diğer bireyler tarafından ihlal edilmiştir. İzin alınmadan ve sonuçları düşünülmeden yapılan paylaşımlar bazı çocukların kaybolmasıyla sonuçlanmıştır.

- ❑ Kurtarılan insanların sağlığı riske edilerek medyatik çekimlere konu edilmesi
- ❑ Kayıp ya da refakatçisiz çocukların görüntü ve kimlik bilgilerinin sosyal medyada paylaşılması
- ❑ Cesetlerin ailelerinden izin alınmadan görüntülenmesi

KONUT VE BARINMA HAKKININ İHLALİ

- ❑ Ücretsiz bölgeye gönderilmesi gereken çadırların sivil yardım kuruluşlarına satılması
- ❑ BM çadırlarına AFAD logosu basımına izin verilmemesi nedeniyle 15 bin çadırın bölgeye gönderilmesinin engellenmesi
- ❑ Standart dışı koşullarda risk altında barınmak zorunda kalınması
- ❑ Depremzedelere ev verilmemesi
- ❑ Depremzedelerden yüksek kira istenmesi
- ❑ KYK yurtlarının depremzedeler için boşaltılarak eğitimine devam eden öğrencilerin zor durumda bırakılması

SONUÇ

Kahramanmaraş'ta yaşanan depremler ve kaydedilen binlerce artçının ardından iktidarın merkeziyetçi politikalarının, tek elden yönetim yapısının, ranta dayalı imar anlayışının bedelini onbinlerce insan canıyla ödemiştir. Son 10 yılda hızla otoriterleşen bir hükümet tarafından yönetilen Türkiye'deki hantal devlet yapısı Kahramanmaraş depremlerinde gösterdiği başarısızlık ile elinde bulundurduğu kamu gücü ve tüm algı yönetim faaliyetlerine rağmen çökmüştür. Diğer yandan, spontane olarak gelişen bir gönüllüler ordusunun din, dil, ırk, kökenden tamamen bağımsız olarak ortaya çıktığı ve nefrete dayalı kutuplaştırıcı dili tamamen reddeden büyük bir sivil toplum dayanışması halini almıştır.

Koordinasyon ve organizasyon görevi yasalarla tanımlanan kurum ve kuruluş yetkililerinin keyfi olarak sergiledikleri partizan yaklaşımlar sonucu muhalif olanların kişisel veya kurumsal her türlü yardımlarını engelleme, el koyma, geciktirme, geri çevirme sonucu özellikle arama kurtarma çalışmalarında kritik olan ilk 72 saatte enkaz altındaki insanlara canlı olarak ulaşılması olanaksız hale getirilmiştir. Sonuç olarak, Kahramanmaraş depremi sadece bir afet olmaktan çıkıp, hükümet eliyle hayatını, sağlığını, tüm varlığını kaybedenlerden, hayatta kalan ve yardıma gönüllü olarak koşan herkes için bir insan hakları felaketine dönüşmüştür.

İnsan hakları kapsamında, deprem öncesi önleyici tedbirleri almayarak ve depreme hazırlık yapmayarak; deprem sırasında müdahaleleri geciktirerek veya çalışmaları engelleyerek; afet sonrasında arama kurtarma, ilk yardım, defin, barınma, temel ihtiyaçları ve ortamın güvenliğini sağlayamayarak görev ve sorumluluklarını yerine getirmeyenlerin cezasız kalmaması için yaşananları mutlaka kayıt altına almak gerekmektedir.

Bu kapsamda Kahramanmaraş depremlerine yönelik bazı tespitleri yapmak gereklidir;

■ Bölgede 9 saat arayla iki büyük deprem gerçekleşmiştir. Bu da ardışık meydana gelen Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan depremlerinde oluşan bu yıkımı "yönetilemez" bir boyuta taşımıştır.

■ İlk depremin olduğu gece yarısında havanın bulutlu ve yağışlı olması nedeniyle uydulardan alınan optik görüntüler yetersiz kaldığı belirtilmiştir.

■ Bölgedeki haberleşme sisteminin çökmesi nedeniyle bölgeden haber alınmasında gecikilmiştir.

■ Depremin ilk anlarında yapılması gereken etki analizi ve kriz yönetimi için koordinasyon sağlanamamıştır. Nitekim, birçok özellikle arama kurtarma çalışmaları için gelen yardım taleplerinin reddedilmesi bunun en önemli göstergesidir.

■ Bölgede depremden etkilenmemesi beklenen AFAD binaları başta olmak üzere, belediye, itfaiye, hastane, okul, gibi birçok kamu binasının yıkılması arama kurtarma, ilk yardım ve barınma gibi öncelikli müdahalelerde çaresiz kalınmasına neden olmuştur.

■ İlk deprem sonrası yıkılan 10.000'in üzerindeki binanın her birine ilk anda ulaşılması mevcut insan kaynağı ve ekipman altyapısı ile mümkün olamamıştır.

■ Buna bağlı olarak, yurtdışı ve yurtiçinden arama kurtarma ekiplerinin ve çalışmalara katkı

sağlaması mümkün olan özellikle madenciler gibi sivillerin harekete geçirilmesinde geç kalınmış, hatta yardım talepleri reddedilmiştir.

❑ Talimata dayalı yönetim sistemi nedeniyle arama kurtarma için organize olmakta çok geç kalınmış ve arama kurtarma ekipleri yönlendirme için farklı lokasyonlarda bekletilmiştir.

❑ Deprem alanının büyüklüğü nedeniyle, çalışmalar daha çok il merkezlerinde ve çok kısıtlı bölgelerde yürütülmüştür. Deprem 25. günü olmasına rağmen, kırsal kesimde yer alan bazı köylere henüz ulaşım sağlanmıştır.

❑ Birçok depremzede günlerce hiçbir arama kurtarma ekibi bölgeye ulaşmadan göçük altında beklemiştir. Arama kurtarma çalışmalarına katkı sağlayabilecek maden işçileri gibi sivil olanaklar harekete geçirilmekte çok geç kalınmıştır.

❑ Afet yönetiminin koordinasyonsuzluğu nedeniyle, yardımlar ihtiyaçlara göre yönlendirilememiş, barınma ve gıda konusunda insani kriz yaşanmasına neden olunmuştur.

❑ Sivillerin dayanışması ile toplanan yardımların bölgeye intikali çözümlenmiş olmasına rağmen,

men, kamu gücünün organizasyon yeteneklerinin yetersizliği nedeniyle yardımların dağıtımında kaos ortaya çıkmıştır.

❑ Disiplinli ve kontrollü yönetim yapısıyla askeri birliklerin sahaya sürülmemesi başta güvenlik ve yardım organizasyonlarında önemli bir güç kaybı meydana getirmiştir.

❑ Deprem bölgesindeki temel ihtiyaçların giderilmesine yönelik demokratik kitle örgütlerinin görev alması sağlanamamış, hatta bazı örgütlerin yardımları engellenmiştir. Bu da deprem sonrası afet bölgesinde gündelik yaşamın normalleşmesinde büyük bir sorun ortaya çıkarmıştır.

❑ Arama kurtarma sonrası; ilk yardım, tıbbi destek ve defin gibi öncelikli faaliyetlerde yaşanan kayıtsızlık ve koordinasyonsuzluk nedeniyle, halen birçok insan kayıp ilan edilirken, birçoğunun kimlik tespiti dahi yapılamamıştır.

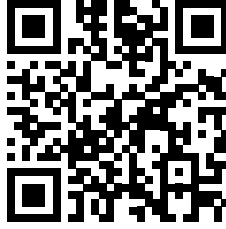
❑ Hükümetin deprem felaketine müdahale için önünde herhangi bir engel olmamasına rağmen, ilk icraatlarından birisi bölgesel bir OHAL ilan etmek olmuştur. Deprem bölgesinde yürütülen faaliyetlerde herhangi bir iyileşmeye neden olmadığı görülen OHAL ilanının, tam aksine hak ihlallerinin artışına neden olduğu görülmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti kendi yasaları ve tarafı olduğu sözleşmeler doğrultusunda bütün vatandaşlarının yaşama, maddi, ve manevi varlığını koruma, özgürlüğünü ve güvenliğini sağlama, bütün hak ve özgürlükleri cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi farklılıklarına gözetmeksizin sağlamak ve korumakla mükelleftir. Depremlerin ardından deprem bölgesinde ve ülke genelinde birçok hak ihlali yaşanmıştır. Afet öncesi yanlış politikaların ve alınmayan önlemlerin, geciken ve aksayan arama-kurtarma çalışmaları insanların hayatlarına mal olmuştur. Depremi üzerinden bir ay geçmesine rağmen halen bölgedeki depremzedelerin çadır ve konteyner ihtiyacı çözülememiştir.

Hükümetin ve hegemonyası altındaki kamu gücünün krizi yönetmek ve kontrol altına almak konusunda hazırlıksız, yetersiz ve beceriksiz olduğunun ortaya çıkması ile birlikte, gönüllü kurum ve kuruluşların deprem bölgesinde doğal bir oluşum halinde proaktif bir rol üstlenerek öne çıktıkları görülmektedir. Sivil inisiyatiflerin depremde öncelikli olan arama kurtarma, ilk yardım, barınma, bölgeden tahliye, yardım toplama ve dağıtma gibi çok farklı konularda depremzedelerle bir dayanışma sergilemişlerdir. Darbe olarak nitelenen 15 Temmuz 2016 sonrası OHAL ilanı ile başlayan ve 2018 yılında kaldırılmasına rağmen, örtülü olarak devam ettirilen hukuksuzluk ve insan hakları ihlalleri afet bölgesinde de ağırlaşarak görünür hale gelmiştir. Bu süreç ile birlikte kamu gücünün güvencesi ile ortaya çıkan uygulayıcılardaki cezasızlık ve keyfilik hali; depremzedelerin yanı sıra, yardım gönüllülerine karşı yaşam hakkı, ayrımcılık ve eşitlik hakkı, ifade ve düşünce özgürlüğü, haberleşme özgürlüğü, eğitim hakkı, sağlık hakkı, özel hayatın gizliliği hakkı, konut ve barınma hakkı gibi kanunlarca koruma altında olan birçok insan hakları ihlalleri gerçekleştiği belirlenmiştir.

Sonuç olarak, kısa vadede kamu gücünün keyfi kullanımı ve uygulayıcılara yönelik sağlanan cezasızlık zırhı ile deprem bölgesinde insan hakları ihlallerinin artması yönünde endişe duyulmaktadır. İktidarın kutuplaştırıcı ve toplumsal kesimleri ötekileştirici nefret dilinden besleniyor olması özellikle dezavantajlı gruplar üzerindeki baskının artmasına neden olmaktadır. Bu durum, Türkiye’de günden güne muhalifler üzerinde yoğunlaşan temel insan hakları ihlallerinin kötüleşmesine yol açması ulusal ve uluslararası dayanışma ile aşılması gereken acil bir durumdur. Kahramanmaraş depremleri ile ortaya çıkan bölgesel büyük yıkım ile birlikte yaşanan kriz ortamının kontrol altına alınarak normalleşmenin sağlanması toplumsal kesimlerin dayanışması ile mümkün görülmektedir.

Nitekim, son yıllarda özellikle KHK'lılar başta olmak üzere ötekileştirilmiş toplumsal tüm grupların bazı alanlarda yardım etmelerine, yardımlardan faydalanmalarına izin verilmediği, engellemelerle karşılaştıkları belirlenmiştir. Her şeye rağmen, Türkiye'nin her bölgesinden insanların yardıma koştuğu, halkın hâlâ iyilik duygularının sapasağlam olduğu ve depremzedelere “yanınızdayız ve dayanışma için buradayız” mesajını net ve güçlü bir şekilde verdikleri görülmektedir. Her ilde, farklılıkları ile var olan ve birlikte hareket eden gönüllüler, tüm engellemelere rağmen, irade koyup inisiyatif alarak deprem bölgesinde bulunmuşlardır. Bu durumun partiler üstü bir davranış şekli olduğunu, iktidarı, muhalefeti, hantal devlet yapısı ve bürokrasisi fark etmeksizin hepsini aşarak büyük bir varlık ortaya koyduğunu ifade etmek gerekmektedir.

KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERİNDE İNSAN HAKLARI İHLALLERİ

ÖN RAPORU

2023

www.silencedturkey.org

[@silencedturkey](https://twitter.com/silencedturkey)

facebook.com/silencedturkey

youtube.com/advocatesofsilencedturkey